

Farligt avfall

Handbok enligt avfallsförordningen (SFS 2001:1063)

Ersätter handbok 2001:5

Farligt avfall

Handbok enligt avfallsförordningen (SFS 2001:1063)

Ersätter handbok 2001:5

BESTÄLLNINGAR
Ordertelefon: 08-505 933 40
Orderfax: 08-505 933 99
E-post: natur@cm.se
Postadress: CM-Gruppen
Box 1110 93
161 11 Bromma
Internet: www.naturvardsverket.se/bokhandeln

NATURVÅRDSVERKET
Tel: 08-698 10 00 (växel)
Internet: www.naturvardsverket.se
Postadress: Naturvårdsverket
106 48 Stockholm

ISBN 91-620-0129-9.pdf
ISSN 1650-2361

Omslagsbild: Ylva Grill, SÖRAB

© Naturvårdsverket 2003

Elektronisk publikation

Förord

Den 1 januari 2002 trädde avfallsförordningen (2001:1063) i kraft. Den ersatte delvis reglerna i renhållningsförordningen och förordningen om farligt avfall, som slutade att gälla samma datum som avfallsförordningen trädde i kraft.

Denna handbok syftar till att ge såväl tillstånds- och tillsynsmyndigheter som verksamhetsutövare vägledning vid hantering av farligt avfall i enlighet med avfallsförordningen. Handboken avses uppdateras fortlöpande mot bakgrund av författningsändringar och sådan domstolspraxis som bedöms prejudicerande.

I den tidigare handboken om farligt avfall fanns Naturvårdsverkets allmänna råd (NFS 2001:13) införda. De allmänna råden är numera upphävda och återfinns därför inte i denna handbok. De tidigare kapitlen 8 Avfallsbehandlarens ansvar, 9 Konkurser, 12 Ny klassning av avfall efter 1 januari 2002, 13 Bilagor, 14 Exempel på ärendehandläggning, 15 Information om avfallsmottagning och 16 Förenade förpackningar har utgått i denna handbok på grund av att dessa frågor inte omfattas av avfallsförordningen eller av andra skäl inte längre är aktuella. Detta gäller även för vissa tidigare avsnitt.

Direktören för Naturvårdsverkets Miljörättsavdelning har beslutat att ge ut handboken.

Stockholm i november 2003

Kerstin Cederlöf

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	7
1.1	Allmänt om miljöbalken och farligt avfall.....	7
1.2	Läsanvisning	8
1.2.1	Ytterligare information att hämta	9
1.3	Flöden	9
1.4	Hänsynsreglerna.....	9
2	Definitioner	12
2.1	Avfallsdefinitionen och farligt avfall.....	12
2.1.1	Farligt avfall	12
2.1.2	När upphör avfall att vara farligt avfall?	14
2.1.3	När upphör avfall att vara avfall?	14
2.1.4	Hushållsavfall och därmed jämförligt avfall	14
2.2	Hantering av avfall.....	15
2.2.1	Transport.....	15
2.2.2	Återvinning och bortskaffande	15
2.3	Verksamhetsutövare och liknande begrepp	16
2.3.1	Verksamhetsutövare	16
2.3.2	Den som producerar avfall – avfallsproducent	16
2.3.3	Den som innehar avfall - avfallsinnehavare	17
2.4	Yrkesmässig.....	17
2.5	Slag av avfall.....	18
2.6	Hänvisningar till andra författningar.....	18
3	EG-bestämmelser	19
3.1	Allmänt om EG:s rättsakter.....	19
3.1.1	Direktiv	19
3.1.2	Genomförande av EG-direktiv	19
3.1.3	Att hitta gällande direktiv, förordningar och rättspraxis.....	20
3.2	Aktuella EG-rättsakter på avfallsområdet.....	20
3.2.1	Direktiv 75/442/EEG , ramdirektivet om avfall, ändrat genom direktivet 91/156/EEG	20
3.2.2	Direktivet 91/157/EEG om batterier och ackumulatorer som innehåller vissa farliga ämnen	21
3.2.3	Direktivet 91/689/EEG om farligt avfall	21
3.2.4	Direktivet 94/67/EG om förbränning av farligt avfall	21
3.2.5	Direktivet 96/59/EG om bortskaffande av polyklorerade bifenyler och polyklorerade terfenyler (PCB/PCT)	21
3.2.6	Direktivet 99/31/EG om deponering av avfall.....	21
3.2.7	Direktivet 75/439/EEG (ändrat 87/101/EEG) om omhändertagande av spilloljor	22
3.2.8	Rådets förordning nr 259/93/EEG om övervakning och kontroll av avfallstransporter inom, till och från europeiska gemenskapen.....	22
3.2.9	Direktiv 67/548/EEG om tillnärmning av lagar och andra författningar om klassificering och märkning av farliga ämnen	22

3.2.10	Preparatdirektiven 88/379/EEG och 1999/45/EG	22
3.2.11	Direktivet 00/53/EG om uttjänta fordon.....	23
3.2.12	Direktivet 2002/96/EG om elektriska och elektroniska produkter.....	23
4	Prövning och anmälan.....	24
4.1	Tillståndskrav vid hantering av farligt avfall.....	24
4.1.1	Miljöfarlig verksamhet	24
4.1.2	Egen behandling	24
4.1.3	Övergångsregler.....	25
4.2	Tillståndsplikt för transportörer av farligt avfall.....	26
4.2.1	Tillstånd för transport av farligt avfall.....	26
4.2.2	Transport av farligt avfall	26
4.2.3	Vem skall söka tillstånd?.....	27
4.2.4	Var söks tillståndet?.....	27
4.2.5	Transporttillstånd när avfall skall exporteras eller importeras	28
4.2.6	Undantag från kravet på transporttillstånd enligt 26 §.....	28
4.3	Anmälan om transport av farligt avfall	29
4.4	Kommunernas möjlighet till utökad ansvar	30
4.4.1	Dispens från utökad transportansvar	30
5	Tillsyn och egenkontroll.....	31
6	Avfallsproducentens ansvar	33
6.1	Avfallsproducentens generella ansvar.....	33
6.2	Anteckningsskyldighet.....	33
6.2.1	Tillsynstips avseende transport.....	33
6.3	Upprättande av transportdokument.....	34
6.3.1	Undantag från att upprätta transportdokument	34
7	Avfallstransportörens ansvar.....	35
7.1	Transportörens generella ansvar	35
7.2	Anteckningsskyldighet.....	35
7.3	Tillsynstips avseende transportören	35
7.4	Transportdokument	36
8	Påföljder	37
8.1	Straff- och miljösanktionssystem	37
8.1.1	Straffbestämmelser	38
8.2	Miljösanktionsavgifter	38
9	Transporter av avfall över gränser	40
9.1	Allmänt	40
9.1.1	Listor med grönt, gult och rött avfall.....	40
9.1.2	Beslut.....	41
9.2	Vart får avfall sändas och komma ifrån?	41
9.3	Bortskaffande eller återvinning?.....	42
9.4	Export av kasserade kylmöbler	42
9.5	Den svenska förordningen	42
9.6	Tillsyn och illegala transporter	42

1 Inledning

1.1 Allmänt om miljöbalken och farligt avfall

Lagstiftningen kring farligt avfall har sitt ursprung på 1970-talet då flagranta fall av dålig hantering av hälso- och miljöskadliga industriavfall gjorde behovet av reglering tydligt.

Förordningen om miljöfarligt avfall, som trädde i kraft 1975, har reviderats och ändrats ett antal gånger sedan dess och fick efter Sveriges inträde i EU namnet förordning om farligt avfall, det begrepp som används inom EU. Förordningen (1996:971) om farligt avfall utfärdades enligt bemyndigande i den då gällande Lagen om kemiska produkter (LKP). Med införandet av miljöbalken upphävdes LKP och, enligt 4 § lagen (1998:811) om införande av miljöbalken, ersattes av 14 kap. miljöbalken (1998:808, MB). Detta innebär att förordningen om farligt avfall hade sin formella grund i 14 kap. MB.

Med miljöbalken, som trädde i kraft den 1 januari 1999, fick vi en samordnad miljölagstiftning som bl.a. innehåller gemensamma hänsynsregler och gemensamma regler

för tillsyn och egenkontroll. Dessa regler gäller för alla verksamheter och alla åtgärder som omfattas av balkens regler, d.v.s. för allt sådant som har betydelse för miljöbalkens mål. Den 1 januari 2002 upphävdes förordningen om farligt avfall och ersattes delvis av avfallsförordningen (2001:1063) som utfärdats med stöd av bemyndiganden i 15 kap. MB.

Miljöbalkens syfte är främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. En sådan utveckling bygger på insikten att naturen har ett skyddsvärde och att människans rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar för att förvalta naturen väl. Enligt miljöbalkens portalparagraf (1 §) ska reglerna (d.v.s. lagen, förordningarna och föreskrifterna) tillämpas så att

1. människors hälsa och miljön skyddas mot skador och olägenheter oavsett om dessa orsakas av föroreningar eller annan påverkan,
2. värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas,
3. den biologiska mångfalden bevaras,
4. mark, vatten och fysisk miljö i övrigt används så att en från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning tryggas och
5. återanvändning och återvinning liksom annan hushållning med material, råvaror och energi främjas så att ett kretslopp uppnås.

Under våren 1999 antog riksdagen 15 miljö kvalitetsmål för Sverige. Målen är vägledande vid tillämpningen av miljöbalken. Varje nationellt miljö kvalitetsmål preciseras genom ett antal delmål som ska beskriva vad som ska uppnås inom ett särskilt område till en viss tidpunkt. Regeringen föreslog i propositionen 2000/01:130 såväl delmål som åtgärdsstrategier för att nå de utpekade svenska miljömålen:

- Frisk luft
- Grundvatten av god kvalitet
- Levande sjöar och vattendrag
- Begränsad klimatpåverkan
- Hav i balans, levande kust och skärgård
- Ingen övergödning
- Bara naturlig försurning
- Ett rikt odlingslandskap
- Levande skogar
- Myllrande våtmarker
- Storslagen fjällmiljö
- God bebyggd miljö
- Giffri miljö
- Säker strålmiljö
- Skyddande ozonskikt

Av dessa ligger särskilt målen Frisk luft, Grundvatten av god kvalitet, God bebyggd miljö, Levande sjöar och vattendrag och Giffri miljö nära frågorna kring uppkomst och hantering av farligt avfall. Miljökvalitetsmålen kan inte direkt användas för att ställa krav mot en enskild mot dennes vilja, men vid exempelvis en tillståndsprovning och tillsyn bör myndigheten vid sin bedömning ha såväl mål som delmålen i åtanke.

När det gäller hantering av farligt avfall i miljöbalken finns bestämmelser i 2 kap. och 26 kap. miljöbalken.

Särskilda bestämmelser finns i 14 och 15 kap. MB samt bl.a. i avfallsförordningen, förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd, förordningen om deponering av avfall, förordningen om förbränning av farligt avfall, förordningen om avfallsförbränning, förordningen om spillolja, förordningen om batterier, förordningen om gränsöverskridande transporter av avfall, förordning om bortskaffande av PCB, Kemikalieinspektionens föreskrifter om kemiska produkter och biotekniska organismer samt Naturvårdsverkets föreskrifter om transportdokument för transporter av farligt avfall, om deponering av avfall, om yrkesmässig förbehandling av avfall som utgörs av elektriska eller elektroniska produkter.

Dessutom finns regler utanför miljöbalken, exempelvis lagen och förordningen om brandfarliga och explosiva varor, lagen och förordningen om åtgärder för att förhindra allvarliga kemikalieolyckor, lagen och förordningen om transport av farligt gods m.fl. – alla med tillhörande myndighetsföreskrifter.

Den som på något sätt hanterar farligt avfall är skyldig att följa både ett stort antal allmänt hållna samt en del mycket preciserade regler.

1.2 Läsanvisning

Huvudinriktningen i denna handbok är farligt avfall såsom begreppet definieras i avfallsförordningen (2001:1063), men även andra författningar berörs - mer eller mindre. När det i handboken anges ”avfall” så avses allt avfall. När det står farligt avfall så avses endast farligt avfall. För avfall som inte är farligt används uttrycken ”vanligt avfall” eller ”icke farligt avfall” eller ”avfall som inte är farligt avfall”. Handboken är i vissa delar en färskvara eftersom den hänvisar till ett stort antal bestämmelser.

I kapitel 2 tas olika definitioner upp. Kapitel 4 och 5 handlar främst om provning och tillsyn. Kapitel 7 behandlar avfallstransportörernas ansvar. Påföljder tas upp under kapitel 10. Kapitel 11, transporter av avfall över gränser, är en mycket kort sammanfattning. En

tanke från Naturvårdsverket sida är att detta kommer att utgöra basen för en ytterligare handbok, som handlar om detta specifika område.

1.2.1 Ytterligare information att hämta

Nedan finns ett litet urval av hemsidor som kan vara användbara för att klara ut frågor kring kemiska ämnen och farligt avfall. Det finns oftast ytterligare länkar som leder till ämnesdatabaser och liknande kunskapskällor. De adresser som anges är aktuella i augusti 2003 är delvis färskvara. Hittar man inte en viss uppgift på en särskild hemsida så går det oftast att hitta den en annan väg.

Myndighet/organisation/motsv.	Hemsida
Naturvårdsverket	www.naturvardsverket.se
Socialstyrelsen	www.sos.se
Boverket	www.boverket.se
Jordbruksverket	www.sjv.se
Räddningsverket	www.srv.se
Järnvägsinspektionen	www.jarnvagsinsp.se
Luffartsverket	www.lfv.se
Kemikalieinspektionen	www.kemi.se
Arbetsmiljöverket	www.av.se
Riksdagen	www.riksdagen.se
Regeringskansliet	www.regeringen.se
Miljödepartementet	www.environment.ministry.se
Lagrummet	www.lagrummet.gov.se
Sverige direkt	www.sverigedirekt.gov.se
Svenska miljönätet	www.smn.viron.se
Den europeiska unionen	www.europa.eu.int

1.3 Flöden

Kunskaperna om de nationella flödena av farligt avfall är bristfälliga. SCB har i en enkätundersökning fått in uppgifter om att uppkommen mängd farligt avfall inom industrin år 1998 var ca 1.000.000 ton, varav ungefär hälften av avfallet har behandlats externt.

Det finns ett klart behov av ett övergripande system för att kontrollera flödena av farligt avfall. Kunskaper om flödena har flera syften: tillsyn, uppföljning, utvärdering och för den internationella datarapporteringen.

1.4 Hänsynsreglerna

De allmänna hänsynsreglerna i miljöbalkens andra kapitel gäller för allt som omfattas av miljöbalken, och därmed också vid hantering av farligt avfall. Reglerna ska följas av verksamhetsutövarna och de ligger till grund för myndigheternas bedömningar och krav vid tillsyn och prövning. En verksamhetsutövare som omfattas av reglerna måste följa dessa även om ingen myndighet ställt krav på detta avfall. För den som på något sätt hanterar farligt avfall kan de allmänna hänsynsreglerna innebära exempelvis följande:

Miljöbalken	Regel	Exempel
2 kap 1 §	Bevisbördan	Verksamhetsutövaren har, exempelvis vid tillståndsprövning, bevisbördan för att verksamheten följer bestämmelserna i miljöbalken. Verksamhetsutövaren måste också kunna visa för tillsynsmyndigheten att verksamheten bedrivs så att den inte medför negativa effekter eller motverkar miljöbalkens mål och orsakar oacceptabla olägenheter för hälsa och miljö.
2 kap 2 §	Kunskapskravet	Verksamhetsutövaren måste besitta kunskap om det farliga avfallet och hur det kan påverka människors hälsa och miljön. För att uppfylla detta krävs kunskap om vad det farliga avfallet består av, hur de ämnen och föreningar som finns i avfallet kan reagera i olika sammanhang samt vilka risker för människors hälsa och miljön som ämnena och föreningarna kan orsaka. Verksamhetsutövaren måste också ha kunskap om vad som kan göras för att minimera dessa risker och den påverkan som kan orsakas. Naturligtvis måste verksamhetsutövaren också besitta kunskap om de regler som gäller i samband med hanteringen av avfallet.
2 kap 3 §	Förorenaren betalar Försiktighetsprincipen Bästa möjliga teknik	I denna paragraf ställs krav på att vidta skyddsåtgärder och begränsa verksamheten i syfte att förebygga, hindra eller motverka skada eller olägenhet för människors hälsa och miljön. De åtgärder som är aktuella när det gäller farligt avfall är först och främst att förebygga uppkomsten av farligt avfall genom olika åtgärder. Det farliga avfall som ändå uppkommer ska hanteras på ett sådant sätt att inte olägenheter uppstår. Bästa möjliga teknik ska användas. Åtgärder krävs redan när det finns risk för negativ påverkan. Begreppet "teknik" innefattar också rutiner.
2 kap 4 §	Lokaliseringsprincipen	En viktig skyddsåtgärd vid hantering av farligt avfall är att välja en plats där störningarna blir så små som möjligt. Det kan handla om geologiska, hydrogeologiska och meteorologiska aspekter på platsvalet, men det kan lika gärna handla om mer mjuka frågor som människors rädsla och oro. Stora anläggningar där farligt avfall hanteras ska inte bara etableras på en plats som är godtagbar sett ur bestämmelserna i 3 och 4 kap, etableringen ska också godkännas av regeringen genom tillåtlighetsprövning enligt 17 kap.
2 kap 5 §	Hushållnings- och kretsloppsprinciperna	Hanteringen av avfallet måste optimeras ur energisynpunkt och återvinning ska om möjligt ske – t.ex. i form av materialåtervinning eller i form av energiutnyttjande. Även enligt denna bestämmelse bör uppkomsten av det farliga avfallet förebyggas. Om det farliga avfallet är utspädd och på ett enkelt sätt kan koncentreras så bör detta göras. Ett annat exempel är att bättre sortera avfallet.
2 kap 6 §	Utbytesprincipen	En kemisk produkt som efter användandet blir farligt avfall bör ersättas med en kemisk produkt som är mindre farlig. En bedömning av riskerna för hälsan och miljön måste göras i varje enskilt fall.
2 kap 7 §	Skälighetsprincipen	Avvägning ska göras så att nyttan av åtgärder uppväger kostnaderna av en skyddsåtgärd eller ett försiktighetsmått. Kostnaderna ska vara motiverade ur miljösynpunkt. Det ankommer på verksamhetsutövaren att visa att kostnaderna för en åtgärd inte är miljömässigt motiverad eller att den är orimligt betungande.

Hänsynsreglerna konkretiseras genom olika bestämmelser i balken, t.ex. huvudregeln om egenkontroll i 26 kap 19 §. Se vidare kapitel 5.

Utöver de allmänna hänsynsreglerna finns särskilda hänsynsregler och tillåtlighetsregler i miljöbalkens specialkapitel och i vissa förordningar. Den som bedriver verksamhet där farligt avfall uppkommer eller där farligt avfall hanteras är också skyldig att följa de särskilda regler som gäller just i samband med farligt avfall. Dessa regler finns huvudsakligen i 15 och 26 kap miljöbalken samt bl.a. i avfallsförordningen, förordningen om spillolja, förordningen om batterier, förordningen om förbränning av farligt avfall, förordningen om avfallsförbränning och förordningen om verksamhetsutövarens egenkontroll.

2 Definitioner

Ett antal begrepp används i de regler som rör farligt avfall. Det är viktigt att känna till innebörden av dessa begrepp för att förstå reglerna. Många av de aktuella begreppen är definierade i lag- eller förordningstext men vissa begrepp saknar legaldefinition. I detta avsnitt har aktuella definitioner av olika begrepp samlats och utvecklats.

2.1 Avfallsdefinitionen och farligt avfall

Definitionen av avfall bygger på EU:s avfallsdefinition. Enligt 15 kap 1§ MB avses med avfall varje föremål, ämne eller substans som ingår i en avfallskategori och som innehavaren gör sig av med eller avser eller är skyldig att göra sig av med.

Avfallskategorierna finns angivna i bilaga 1 i avfallsförordningen (2001:1063). Det avfall som hör till kategorierna finns förtecknade i bilaga 2. EG-domstolens praxis är vägledande (prejudicerande) och detta innebär bl.a. att, oavsett om avfallet har ett värde eller inte, kan det klassas som avfall - även om det skulle kunna utgöra råvara i en annan verksamhet.

Avfallsdefinitionen har bl. a. tagits upp i följande rättsfall: C-206, 207/88, C-304/94, C-129/96, C-418, 419/97, C-318/98 och C-9/00.

2.1.1 Farligt avfall

I 4 § avfallsförordningen definieras farligt avfall som sådant avfall som är markerat med en asterisk (*) i bilaga 2 till avfallsförordningen, eller annat avfall som har en eller flera av de egenskaper som anges i bilaga 3 till förordningen (H1-H 14: egenskaper som gör att avfall klassificeras som farligt).

Farligt avfall utgörs av de avfall i avfallsförteckningen som normalt anses ha minst en av de farliga egenskaper som anges i bilaga 3.

De egenskaper som gör att avfall ska klassas som farligt och som anges i bilaga 3 till förordningen har hämtats från EG-direktivet 67/548 om tillnärmning av lagar och andra författningar om klassificering, förpackning och märkning av farliga ämnen i olika lydelse för olika egenskaper enligt vad som anges i bilagan. Direktivet har hittills ändrats 23 gånger. För klassning som farligt avfall ska egenskaperna H1 – H14 tillämpas. Emellertid är det endast H3 till H8 samt H10 och H11 som är definierade för avfall inom EU; för övriga farlighetsegenskaper får nationella kriterier användas. Den allmänna principen är att ett ämne som betraktas som farligt i enlighet med direktiv 67/548 också bör betraktas som farligt när det blir avfall. Detsamma gäller för preparat (beredningar) enligt definitionen i direktiv 88/379/EEG (preparatdirektivet), se vidare i avsnitt 3.2.10. Bestämmelser om klassificering och märkning av kemiska produkter finns i Kemikalieinspektionens föreskrifter (KIFS 1994:12) om klassificering och märkning av kemiska produkter. Observera att preparatdirektivet uttryckligen undantar bl.a. avfall, men principerna i direktivet ska ändå användas vid klassificering av avfall!

Sammanfattningsvis och mycket förenklat: varor och beredningar som måste märkas med farosymboler (t.ex. mutagena, frätande, giftiga m.m.) eller annan information om att

de är farliga blir farligt avfall när de kasseras. Hänsyn måste härvid tas till eventuell utspädning av varan vid användandet. För processavfall ansvarar avfallsinnehavaren för att korrekt klassificering görs med stöd av avfallsförteckningen.

Enligt 7 § avfallsförordningen får en central tillsynsmyndighet föreskriva att bestämmelserna om farligt avfall ska tillämpas på också andra slag av avfall än de som finns i bilaga 2 om det behövs från hälso- eller miljöskyddssynpunkt och avfallet har någon av de farliga egenskaper som anges i bilaga 3.

2.1.1.1 Avfall som inte betecknas som farligt avfall i avfallsförteckningen, men som bör klassas som farligt avfall

Det kan förekomma avfall som normalt inte är farligt avfall, men som av olika anledningar har någon av farlighetsegenskaperna i bilaga 3. Det kan bero på att avfallet blandats eller förorenats med andra ämnen eller att förorenade råvaror använts. Dessa avfall bör hanteras som farligt avfall i enlighet med definitionen av farligt avfall.

2.1.1.2 Farligt avfall som istället bör klassas som "vanligt" avfall

Om en avfallsinnehavare har ett avfall som finns upptaget i förteckningen som farligt avfall men som inte har någon av de farliga egenskaper som finns i bilaga 3 på grund av att man använt renare råvaror eller ändrat i processen kan denne ansöka hos länsstyrelsen, enligt 7 § avfallsförordningen, om att avfallet inte skall betraktas som farligt avfall. I en sådan ansökan skall visas att avfallet saknar alla farlighetsegenskaperna H1-H14. En sådan dispens får medges i ett enskilt fall och om det finns särskilda skäl. En kopia på beslutet skall sändas till Naturvårdsverket, som sedan skall anmäla dessa fall till EU-kommissionen.

2.1.1.3 Avfallsförteckningens uppbyggnad

Avfallsförteckningen är indelad i ett antal kapitel beroende på bransch eller slag av avfall. Kapitel 1 – 12 och 17– 20 avser avfall efter ursprung medan kapitel 13 – 15 avser slag av avfall och kapitel 16 avser avfall som inte specificerats på annat sätt i katalogen. Det är värt att notera att de olika typerna av avfall i förteckningen betecknas med en sexsiffrig kod som svarar mot en fullständig definition av avfallet medan kapitelrubrikerna och underrubrikerna betecknas med två- respektive fyrsiffriga koder.

Vid klassning av avfall enligt förteckningen anger förordningen följande tillvägagångssätt:

- Identifiera den källa som givit upphov till avfallet i kapitel 01 till 12 eller 17 till 20 och den sexsiffriga kod som passar bäst. Om avfallet inte kan återfinnas i dessa kapitel undersöks om avfallet finns kapitlen 13, 14 eller 15 som är ämnesbaserade.
- Om ingen kod passar går man vidare till kapitel 16 som avser avfall som inte angivits någon annanstans.
- Om avfallet inte finns där heller får man ta den kod för annat avfall (xx xx 99) som passar bäst (och som i allmänhet inte är ett farligt avfall)

Observera att ett och samma företag kan ha avfall från flera kapitel i sin verksamhet. Exempelvis kan en biltillverkare ha farligt avfall från kapitel 12 (avfall från formning och mekanisk ytbehandling av metaller), 11 (oorganiskt avfall som innehåller metaller från

metallbehandling och metallisering), 08 (avfall från användning av ytbeläggningar) samt 13 (oljeavfall).

2.1.1.4 *Förändringsarbetet med listan*

Förteckningen över farligt avfall kommer att ändras med jämna mellanrum. Detta arbete bedrivs i en kommitté, TAC-kommittén (Committee for the Adaptation to Scientific and Technical Progress of EC-Legislation on Waste) under EU-kommissionen. Hittills har förteckningen ändrats en gång, vilket resulterat i den nuvarande avfallsförteckningen i avfallsförordningen.

2.1.2 När upphör avfall att vara farligt avfall?

Ett farligt avfall som behandlats så att det saknar samtliga farliga egenskaper enligt bilaga 3 till avfallsförordningen utgör inte längre farligt avfall. Om avfallet fortfarande, efter denna behandling, kan anses stå i förteckningen som farligt avfall får ansökan till länsstyrelsen göras om dispens enligt 7 § i förordningen. Se vidare avsnitt 2.1.1.2.

2.1.3 När upphör avfall att vara avfall?

I TAC-kommittén pågår diskussioner om avfallsdefinitionen. Försök har gjorts att ta fram kriterier för när avfall kan ha upphört att vara avfall. Detta har hittills inte lyckats. Den enda vägledning som för närvarande står till buds kan vara EG-domar som rör avfallsbegreppet, exempelvis målet C-444/00 *The Queen och Mayer Parry Recycling Ltd vs. Environment Agency*

2.1.4 Hushållsavfall och därmed jämförligt avfall

Enligt 15 kap. 2 § MB är hushållsavfall sådant avfall som kommer från hushåll samt därmed jämförligt avfall från annan verksamhet. Av specialmotiveringen till paragrafen (prop. 1997/98:45 del 2 sidan 184-185) framgår att hushållsavfall bl.a. är sopor, köksavfall, cyklar och liknande föremål, överblivna läkemedel, miljöfarliga batterier, oljerester, färgrester, rester av bekämpningsmedel och annat farligt avfall som ingår som beståndsdel i avfall som kommer från hushållen. ”Därmed jämförligt avfall från annan verksamhet” kan enligt propositionen exempelvis vara avfall från industrier, affärsrörelser och annan likartad verksamhet som i renhållningssammanhang är jämförligt med avfall som kommer från hushållen, såsom avfall från personalmatsalar, restaurangavfall och toalettavfall. (För farligt avfall som inte kommer från hushållen gäller särskilda regler, vilket framgår av denna handbok.)

Enligt 9 § avfallsförordningen skall förordningen bl.a. inte tillämpas när farligt avfall ingår som beståndsdel i hushållsavfall enligt 15 kap. 2 § MB. En anledning till att denna bestämmelse finns är t.ex. att man i ett privat hushåll inte ska behöva föra anteckningar om den mängd farligt avfall som uppkommer i hushållet och inte heller ha tillstånd för att transportera sitt farliga avfall till en miljöstation.

Hushållen får själva transportera sitt farliga avfall till miljöstationen utan särskilt tillstånd eftersom det inte kan anses röra sig om yrkesmässig transport. Om hushållen däremot anlitar någon annan att utföra transporten yrkesmässigt måste denne ha tillstånd enligt 26 § eller vara anmäld enligt 34 § i avfallsförordningen.

2.2 Hantering av avfall

Hantering av avfall definieras i 15 kap 3 § MB som ”en verksamhet eller åtgärd som utgörs av insamling, transport, återvinning och bortskaffande av avfall”.

2.2.1 Transport

Ordet transport betyder bl.a. forsling och förflyttning. Detta kan ske exempelvis med truck, häst och vagn, dragkärra, tåg, båt eller släpkärra efter cykel. Det kanske vanligaste sättet att transportera avfall är dock med lastbil. Begreppet transport omfattar i denna handbok också omlastning. Se vidare om tillstånds- eller anmälningsplikt i avsnitt 4.4.

2.2.2 Återvinning och bortskaffande

Återvinning av avfall innebär att avfallet hanteras enligt någon av R-koderna i bilaga 4 till avfallsförordningen. ”R” betyder i det här sammanhanget ”recovery”.

Bortskaffande av avfall innebär att avfallet hanteras enligt någon av D-koderna i bilaga 5 till avfallsförordningen. ”D” betyder i det här sammanhanget ”disposal”.

I vissa fall kan det vara särskilt viktigt att avgöra om en avfallsbehandlingsprocess är en återvinnings- eller bortskaffandeprocess. Detta gäller bl.a. vid gränsöverskridande transporter av avfall och har betydelse med de berörda myndigheternas möjligheter att invända mot anmälda transporter.

Flera av behandlingsprocesserna i bilaga 4 och 5 till avfallsförordningen används mycket sällan eller inte alls, av olika skäl. Sådana behandlingsprocesser kan vara D3 Djupinjicering, D6 Utsläpp av fast avfall till andra vatten än hav och oceaner, D7 Utsläpp till hav och oceaner inklusive deponering under havsytan, D 11 Förbränning till havs, R 10 Jordbehandling som är fördelaktig för jordbruket eller ekologisk förbättring och R 11 Användning av avfall från något av de förfaranden som är numrerade R 1 – R 10.

EG-domstolen har meddelat en dom rörande klassificering av deponering av avfall i en nedlagd gruva (Abfall Service AG (ASA), mål C-6/00). Domstolen hade att avgöra om deponering av avfall i en gruva är en återvinnings- eller en bortskaffandeprocess. Domstolen kom fram till att en deponering är att betrakta som en återvinningsåtgärd om dess huvudsyfte är att avfallet kan användas på ett användbart sätt genom att ersätta andra material som annars skulle ha behövts för detta ändamål.

EG-domstolen har också avgivit två i sammanhanget intressanta domar som handlar om skillnaden mellan återvinning och bortskaffande när det gäller förbränning av avfall. Det ena fallet (C-228/00 EU-kommissionen v. Förbundsrepubliken Tyskland) handlar om förbränning av avfall i cementugn och det andra fallet (C-458/00 EU-kommissionen v. Storhertigdömet Luxemburg) avser förbränning av avfall i en avfallsförbränningsanläggning. Grundregeln för att ett förfarande skall anses utgöra återvinning är att den vidtagna åtgärden syftar till att avfallet kan användas på ett så ändamålsenligt sätt att naturresurserna bevaras genom att avfallet ersätter andra material (ersätter en primär energikälla) som annars skulle ha använts för ändamålet.

Att använda blandat avfall som bränsle i en cementugn är att anse som återvinning enligt punkten R1 i bilaga 4 i avfallsförordningen under förutsättning

- att det huvudsakliga syftet med att använda avfallet är en metod för att generera energi,
- att de energi som regenereras och återvinns överstiger den energi som förbrukas under processen och att överskottet faktiskt används samt
- att huvuddelen av avfallet förbrukas vid förbränningen och att huvuddelen av den frigjorda energin återvinns och används.

Motsvarande förutsättningar gäller för all avfallsförbränning, alltså även för förbränning av hushållsavfall i en avfallsförbränningsanläggning. Men om den mottagande anläggningen emellertid utformats för bortskaffande (vilket kan vara fallet för avfallsförbränningsanläggningar) kan förbränningen av avfallet inte anses ske för återvinning, även om det vidtas åtgärder för att återvinna all eller delar av den värme som uppstår vid förbränningen. Detta beror på att värmen endast är en bieffekt av den huvudsakliga verksamheten, enligt domstolens uppfattning.

2.3 Verksamhetsutövare och liknande begrepp

2.3.1 Verksamhetsutövare

Förordningen om farligt avfall har ingen legaldefinition av uttrycket verksamhetsutövare. I 2 kap 2§ MB anges att ”Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skall skaffa sig den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens art och omfattning för att skydda människors hälsa eller miljön mot skada eller olägenhet”. Verksamhetsutövare är alltså den som bedriver en verksamhet av något slag. Det kan vara en fysisk eller juridisk person. Den som driver en anläggning där farligt avfall lagras, återvinns eller bortskaffas är att anse som verksamhetsutövare. Det behöver dock inte vara den som äger marken eller anläggningen, eftersom verksamhetsutövaren också exempelvis kan vara en arrendator.

Vem som är att anse som verksamhetsutövare kan vålla problem när det gäller uppdragsförhållanden, d.v.s. om någon utför en verksamhet på uppdrag av annan. I sådana fall kan uppdragsgivaren vara att anse som verksamhetsutövare. Uppdragstagaren kan emellertid ibland ha ett självständigt ansvar för verksamheten och därför betraktas som verksamhetsutövare. Omständigheterna i det enskilda fallet är avgörande. Frågan om vilken självständighet och/eller vilken varaktighet avtalsförhållandet har får alltså en avgörande betydelse för vem som är att anse som verksamhetsutövare. Observera att det för varje verksamhet enligt förordningen (1998:901) om verksamhetsutövarens egenkontroll ska finnas en fastställd och dokumenterad fördelning av det organisatoriska ansvaret för de frågor som gäller för verksamheten enligt miljöbalkens olika regler. Om nämnda ansvarsfördelning saknas ska tillsynsmyndigheten besluta om miljöstraffavgift. Detta betyder att ansvariga för en verksamhet själva måste ha tagit ställning till frågan.

2.3.2 Den som producerar avfall – avfallsproducent

Det talas ofta om ”avfallsproducenter”, men begreppet saknas i lagtext. I 15 kap 4 § MB definieras dock ”producent” som den som

- yrkesmässigt tillverkar, för in till Sverige eller säljer en vara eller en förpackning, eller

- i sin yrkesmässiga verksamhet frambringar avfall som kräver särskilda åtgärder av renhållnings- eller miljöskäl.

Det man brukar avse med ”avfallsproducent” är dock inget som har någon direkt koppling till yrkesmässig verksamhet. Med avfallsproducent menas en fysisk eller juridisk person som ursprungligen alstrat ett visst avfall i sin verksamhet eller i sitt privata liv.

2.3.3 Den som innehar avfall - avfallsinnehavare

Ett annat begrepp som används i samband med avfall är ”avfallsinnehavare”. Inte heller detta begrepp är definierat i lag- eller förordningstext. Den som innehar ett avfall är den som har rådighet över avfallet, alltså den som kan besluta om avfallet och rent faktiskt göra något med det (skicka det vidare eller hantera det på något sätt). Avfallsinnehavaren är ursprungligen samma person som avfallsproducenten, men innan ett avfall återvunnits eller bortskaffats kan det ha tillhört många olika avfallsinnehavare.

2.4 Yrkesmässig

I avfallsförordningen finns bl.a. regler som riktar sig till den som yrkesmässigt transporterar farligt avfall. Begreppet ”yrkesmässig” är centralt i sammanhanget men saknar legaldefinition.

Att formulera en definition av begreppet ”yrkesmässig”, som kan gälla i alla situationer, låter sig knappast göras. Vad man däremot kan göra är att ange ett antal kriterier som kan tjäna som vägledning vid bedömningen av om en verksamhet eller hantering ska anses som yrkesmässigt bedriven. Se vidare Allmänt råd om egenkontroll (NFS 2001:2) samt Handbok om egenkontroll (Handbok 2001:3)

Här nedan anges några kriterier för yrkesmässighet eller tecken som tyder på att det kan vara fråga om en yrkesmässig verksamhet. Det kan räcka att verksamheten uppfyller en av punkterna och ibland behöver fler än en av punkterna vara uppfyllda för att en verksamhet ska bedömas vara yrkesmässig. Detta innebär att en bedömning måste göras i varje enskilt fall hur begreppet ska tolkas.

Naturvårdsverket anser dock att följande resonemang kan föras för att belysa vad som avses med begreppet. Utövaren

- är näringsidkare (i skatterättsligt avseende),
- kallar sig företagare,
- uppenbarligen bedriver verksamheten kommersiellt,
- utför tjänster åt någon annan,
- tar betalt,
- gör något som faller under miljöbalken inom en i övrigt yrkesmässig verksamhet,
- gör så i större omfattning, med viss varaktighet eller periodisk återkommande,
- har att följa yrkestrafiklagen eller
- inte agerar som privatperson.

2.5 Slag av avfall

I 42-44 §§ avfallsförordningen anges att anteckningarna skall innehålla ”slag av avfall”. Med slag av avfall avses här en kategori med den sexsiffriga koden i bilaga 2 i avfallsförordningen. Vidare anges i 41 § att avfallsslag skall anges i transportdokumentet, och även här bör den sexsiffriga koden avses. Beteckningen avfallstyp används här synonymt med avfallsslag.

2.6 Hänvisningar till andra författningar

Definitioner

- Begreppet ”avfall”: 15 kap. 1 § MB
- Begreppet ”hushållsavfall”: 15 kap. 2 § MB.
- Begreppet ”producent”: 15 kap. 4 § MB.
- Begreppet ”miljöfarliga batterier”: 2 § förordning om batterier (SFS 1997:645).
- Begreppet ”spillolja”: 2 § förordning om spillolja (SFS 1993:1268).
- Begreppet ”PCB-produkt”: 2 § förordning om bortskaffande av PCB m.m (SFS 1998:122).
- Begreppet ”PCB-vara”: 1 § förordningen om bortskaffande av PCB m.m. (SFS 1985:837)

3 EG-bestämmelser

3.1 Allmänt om EG:s rättsakter

EG-förordningar är gällande rätt i Sverige, d.v.s. de är direkt tillämpliga precis som svenska lagar och förordningar. Förordningar som trätt i kraft före Sveriges inträde i EU blev i och med inträdet gällande rätt. Det kan ibland behövas kompletterande regler för att en EG-förordning ska kunna tillämpas korrekt. I dessa fall är Sverige skyldigt att införa sådana författningar.

3.1.1 Direktiv

EG-direktiv är inte direkt gällande rätt i Sverige, utan reglerna måste införas i vår rättsordning genom bindande regler, såsom lagar, förordningar och föreskrifter. Innan ett direktiv har införts finns dock en skyldighet för svenska myndigheter och domstolar att när svenska bestämmelser tillämpas tolka dessa så att de inte strider mot eller motverkar EG-direktivets syfte.

I likhet med lagstiftaren i Sverige så försöker man inom EU att hålla lagstiftningen aktuell genom att ändra och/eller komplettera författningarna. För direktivens del går man ofta tillväga så att Rådet antar ett ”ramdirektiv” inom olika sektorer. Ramdirektivet innehåller grundregler och principer som avses gälla för hela sektorn, exempelvis ramdirektivet för avfall 75/442/EEG. Till ramdirektivet fogas sedan ”särvidirektiv”, som innehåller mer specifika regler (ex. dir. 91/689/EEG om farligt avfall).

De rättsakter som redovisas i detta kapitel är endast de som har genomförts i svensk rättsordning och som har bäring på farligt avfall.

3.1.2 Genomförande av EG-direktiv

Direktiven är oftast utformade som instruktioner till medlemsstaterna och där det t.ex. anges att medlemsstaterna ska förbjuda en viss vara, upprätta planer, fastställa gränsvärden för utsläpp etc. EG-domstolen har lagt fast att direktivens bestämmelser/regler måste införas i medlemsstaternas rättsordningar genom bindande rättsregler, dvs. genom lagar, förordningar eller myndigheters föreskrifter. Så gott som alla direktiv på avfallsområdet har genomförts helt eller håller på att genomföras. Avfallsdirektiven har genomförts främst genom miljöbalken, förordningen om farligt avfall, renhållningsförordningen (förordningen om farligt avfall och renhållningsförordningen är numera upphävda och delvis ersatta av avfallsförordningen, SFS 2001:1063), förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd, förordningen om kemiska produkter och biotekniska organismer m.fl. Om ett EG-direktiv har genomförts i svensk lagstiftning behöver myndigheterna i normala fall endast följa svensk lag. Har direktivet inte genomförts måste en s.k. fördragsenlig tolkning göras, vilket innebär att tolkning av gällande svensk rätt ska göras så att den inte strider mot vad som anges i direktivet. I sådana sammanhang är det viktigt att komma ihåg att EG-rätten oftast i många avseenden innehåller preciserade bestämmelser som enligt den s.k. *lex specialis* har företräde framför mer allmänt hållna regler, t.ex. miljöbalkens allmänna hänsynsregler. Man bör också komma ihåg att det i

EG-rätten kan finnas definitioner och resonemang som gör det lättare att tolka aktuell svensk lagstiftning, eftersom EG:s förordningar är direkt gällande i alla medlemsländerna.

3.1.3 Att hitta gällande direktiv, förordningar och rättspraxis

Om man aktivt vill följa lagstiftningsarbetet inom EU och få tillgång till gällande direktiv, förordningar och rättspraxis från EG-domstolen, kan man på internet gå in till olika hemsidor. EU:s hemsida (www.europa.eu.int) lämnar värdefulla upplysningar om vad som är aktuellt och vad som händer samt nyheter m.m. Behöver man tillgång till den rena författningstexten, är det lämpligt att på internet gå till EUR-LEX:s sida (www.europa.eu.int/eur-lex/index.html) eller till CELEX:s sida (www.europa.eu.int/celex/). För att använda Celex krävs ett lösenord och uppkopplingen kostar pengar. Eur-lex är gratis, men där finns dock inte alla texter tillgängliga. När man söker i Eur-lex och i Celex är det lättast att använda en författnings ”celex-nummer”, som oftast består av tio tecken. Sekundär rätt, dvs. direktiv och förordning, har nummer 3. Härefter anges författningens årtal samt L (direktiv) eller R (förordning) och författningens nummer, kompletterat med nollor före numret så att det blir fyra siffror. Exempel: 31991L0689, betyder direktiv 689 från 1991 (direktivet om farligt avfall). Om man vill ha alla ändringar i ett direktiv eller en förordning återfinns det under Mera Information (More Info) under respektive direktiv eller förordning. EG-domar som har anknytning till de olika direktiven eller förordningarna finns i anslutning till direktivs- eller förordningstexten. Om man vill ta reda på om och på vilket sätt ett direktiv genomförts (implementerats) i svensk rätt kan man gå in på www.riksdagen.se/EU/tripform/egdir som är riksdagens sida för EU-information.

3.2 Aktuella EG-rättsakter på avfallsområdet

3.2.1 Direktiv 75/442/EEG, ramdirektivet om avfall, ändrat genom direktivet 91/156/EEG

Ramdirektivet är grundläggande för EU:s avfallsreglering och där man har lagt fast viktiga definitioner bl.a. för avfall, bortskaffande och återvinning. I direktivet ges också definitioner av begreppen producent, innehavare, hantering och insamling. Vidare introduceras principen om närhet och principen om att förorenaren betalar (PPP). Principen om närhet är tänkt att i första hand tillämpas på bortskaffande och innebär att avfallet bör tas om hand så nära ursprungsplatsen som möjligt.

Direktivet omfattar inte gasformiga utsläpp till luften. Inte heller ska direktivet omfatta radioaktivt avfall, avfall från prospektering, brytning, behandling och lagring av mineralresurser samt utvinning i stenbrott, djurkadaver och jordbruksavfall i form av stallgödsel samt andra ämnen som används i jordbruk, avloppsvatten, med undantag för avfall i flytande form och utrangerade sprängämnen. Dessa undantag gäller endast i de delar som redan är reglerade genom annan EG-lagstiftning.

3.2.2 Direktivet 91/157/EEG om batterier och ackumulatorer som innehåller vissa farliga ämnen

Direktivet syftar till att få kontroll över bortskaffande och återvinning av batterier som innehåller kvicksilver, kadmium och bly. Direktivet innehåller bl.a. definitioner av batterier eller ackumulatorer, förbrukade batterier eller ackumulatorer, bortskaffande, återvinning, insamling och pantsystem. Regler om märkning, forskning om substitut och information till konsumenterna angående batterier ingår också.

3.2.3 Direktivet 91/689/EEG om farligt avfall

Direktivet syftar till att åstadkomma en kontrollerad hantering av farligt avfall inom EU. Direktivets närhet till ramdirektivet för avfall är tydligt. I direktivet sägs att om någon fråga lämnats oreglerad, ska i det avseendet ramdirektivet gälla. Vidare framhålls att farligt avfall också är avfall enligt definitionen i ramdirektivet. Även för detta direktiv gäller PPP. (Se ovan, avsnitt 3.2.1.) Direktivet anger att farligt avfall ska dokumenteras och identifieras var än det omhändertas och att olika avfallslag inte får blandas och att farligt avfall inte får blandas med vanligt avfall. Bilagorna till direktivet innehåller förteckning av kategorier av avfall och de beståndsdelar i avfallet som gör det farligt. Tillstånd krävs generellt för hantering av farligt avfall. Vissa undantag finns dock.

3.2.4 Direktivet 94/67/EG om förbränning av farligt avfall

I direktivet finns krav på tillstånd. Vidare finns tekniska regler, regler om mottagningskontroll och begränsningsvärden för utsläpp från förbränning av farligt avfall och för samförbränning. Reglerna är inkorporerade i ett sammanslaget direktiv för avfallsförbränning, 00/76/EG om förbränning av avfall. Parlamentets och rådets direktiv 00/76/EG antogs den 4 december 2000 och upphäver och ersätter bl.a. direktivet 94/67/EG från och med den 28 december 2005.

3.2.5 Direktivet 96/59/EG om bortskaffande av polyklorerade bifenyler och polyklorerade terfenyler (PCB/PCT)

Direktivet innehåller krav på bortskaffande och dekontaminering av PCB. I direktivet finns en definition av PCB, använd PCB, innehavare, dekontaminering, bortskaffande m.m. Vidare anges vissa gränsvärden.

3.2.6 Direktivet 99/31/EG om deponering av avfall

Direktivet syftar till att uppnå gemensamma operativa och tekniska krav för avfall och deponier. Direktivet innehåller krav på tillstånd för anläggningar och verksamheter. Deponierna delas in i olika klasser. Direktivet innehåller regler om bl.a. mottagning, kontroll, övervakning, botten tätning, efterbehandling och rapportering. Vissa regler gäller även för befintliga deponier.

3.2.7 Direktivet 75/439/EEG (ändrat 87/101/EEG) om omhändertagande av spilloljor

Direktivet syftar till att säkerställa att spilloljor omhändertas på ett säkert sätt. Omhändertagandet ska så långt det går ske genom återvinning, regenerering eller energiåtervinning eller i sista hand genom bortskaffande. Regenerering ska prioriteras om en sådan behandling är möjlig. Direktivet definierar begrepp som spilloljor, omhändertagande, behandling, regenerering, förbränning och uppsamling och fastställer tak för gränsvärden för rökgasutsläpp vid förbränning av spillolja. Vidare innehåller direktivet krav på förbud bl.a. mot utsläpp i vatten, utsläpp på marken och mot att blanda oljor med PCB/PCT med andra oljor. Artikel 8 upphävs den 28 december 2005 genom direktivet 00/76/EG.

3.2.8 Rådets förordning nr 259/93/EEG om övervakning och kontroll av avfallstransporter inom, till och från europeiska gemenskapen.

Förordningen är bindande i sin helhet och direkt tillämplig i Sverige och reglerar handel med avfall inom EU och export ut ur och import in till EU. Förordningen är tillämplig både på "vanligt" avfall och farligt avfall. Grundläggande principer är omhändertagande vid källan, (som har sin grund i ramdirektivets närhetsprincip, dvs. att avfallet bör tas om hand så nära den plats där det uppstått som möjligt), prioritering av återvinning framför bortskaffande och att avfallet tas omhand inom EU (självförsörjning). Genom Kommissionens förordning nr 2557/2001 har bilaga V ändrats från och med den 1 januari 2002.

3.2.9 Direktiv 67/548/EEG om tillnärmning av lagar och andra författningar om klassificering och märkning av farliga ämnen

Direktivet syftar till att skapa regler för klassificering, förpackning och märkning av farliga ämnen som släpps ut på marknaden och som kan medföra en potentiell risk för människor och miljö. Direktivet har hittills ändrats 23 gånger och innehåller numera bl.a. definitioner av vissa ämnen och omfattande bilagor med förteckningar av farliga ämnen. Det nära sambandet med direktivet 88/379/EEG är påtagligt.

3.2.10 Preparatdirektiven 88/379/EEG och 1999/45/EG

Direktiv 88/379/EEG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om klassificering, förpackning och märkning av farliga preparat (beredningar) innehåller bestämmelser om klassificering, förpackning och märkning av preparat som släpps ut på marknaden. Direktivet gäller för preparat som klassificerats som hälso- eller miljöfarliga enligt angivna kriterier. En förutsättning för att ett preparat skall omfattas är att det innehåller minst ett ämne som klassificerats som hälso- eller miljöfarligt enligt direktiv 67/548/EEG, det s.k. ämnesdirektivet. Preparatens förpackningar skall märkas med bl.a. farosymboler, farobeteckningar, riskfraser och skyddsfraser. Yrkesmässiga användare skall dessutom få varuinformationsblad.

Direktiv 1999/45/EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om klassificering, förpackning och märkning av farliga preparat ersätter direktiv 88/379/EEG. Ändringarna var:

- *Miljöfarlighetskriterier införs för preparat*
Hittills har det enbart funnits miljöfarlighetskriterier för rena ämnen.
- *Varuinformationsblad för fler produkter*
Hittills har kraven på varuinformationsblad enbart gällt klassificerade produkter. Nu utvidgas tillämpningsområdet att även omfatta icke klassificerade produkter som innehåller minst 1% av ett ämne som är klassificerat som hälso- eller miljöfarligt.
- *Samma klassificerings- och märkningsregler för bekämpningsmedel*
Sverige tillämpar redan klassificerings- och märkningsregler som gäller för allmänkemikalier på bekämpningsmedel. Direktivet innebär att denna ordning införs inom hela gemenskapen.
- *Allergiframkallande ämnen deklarerar*
En förbättring för allergiker har också införts genom att en produkts innehåll av allergiframkallande ämnen skall framgå i märkningen, även om inte koncentrationen av ämnet är så hög att produkten ska klassificeras som allergiframkallande.

Direktivet trädde i kraft den 30 juli 2002. För bekämpningsmedel gäller en övergångstid på ytterligare två år, dvs. fram till den 30 juli 2004.

3.2.11 Direktivet 00/53/EG om uttjänta fordon

Direktivet syftar till att harmonisera reglerna inom EU för att begränsa uttjänta fordons miljöpåverkan och förbättra miljökvaliteten och för att spara energi. Dessutom motverkas snedvridning av konkurrensen. Vidare stärks principen att avfall i första hand bör återanvändas och återvinnas. Reglerna syftar också till att förebyggande åtgärder vidtas redan på planeringsstadiet så att materialåtervinning underlättas.

3.2.12 Direktivet 2002/96/EG om elektriska och elektroniska produkter

Direktivet syftar i första hand till att förebygga uppkomsten av avfall genom att elektriska och elektroniska produkter skall utformas och framställas på sådant sätt att reparationer, ev. uppgradering, återanvändning, isärtagning och materialåtervinning underlättas. Vidare är syftet att underlätta och se till att system för separat insamling av produkterna kommer till stånd. Direktivet kräver bl.a. att hushållen informeras om system för återlämnande och insamling av el-produkter.

4 Prövning och anmälan

4.1 Tillståndskrav vid hantering av farligt avfall

Kravet på tillstånd enligt förordningen om farligt avfall för mellanlagring, återvinning och bortskaffande av sådant avfall har tagits bort i och med att den nämnda förordningen har slagits samman med renhållningsförordningen till en avfallsförordning.

Det krävs dock i de flesta fall tillstånd för att mellanlagra och behandla farligt avfall enligt 9 kap MB (prövas av miljödomstol eller miljöprövningsdelegationen) och i vissa fall kan också en tillåtighetsprövning enligt 17 kap MB erfordras (prövas av regeringen).

Beroende på verksamhetens slag, avfallets slag och mängd, återvinning eller bortskaffande och ifall det rör sig om eget avfall eller avfall från annan avfallsproducent gäller anmälningsplikt, tillstånd av länsstyrelsens miljöprövningsdelegation eller miljödomstol.

I miljöbalkens 17 kap 1 § behandlas regeringens obligatoriska prövningsplikt av tillåtligheten av sådana verksamheter som är en del av viktiga samhällsintressen och som samtidigt medför risker för att skada människors hälsa, medför stor omgivningspåverkan eller medför stora ingrepp i miljön. Dessa verksamheter tar också ofta i anspråk värdefulla naturresurser. I 1 § punkt 10 nämns anläggningar för behandling av farligt avfall. Prövningsplikten avser anläggningar där dels det avfall som skall behandlas till övervägande del kommer från andra avfallsproducenter, dels att i anläggningen förbränns, återvinns eller bortskaffas mer än 10 000 ton avfall per år. Regeringens prövningsplikt omfattar främst nya verksamheter. Undantagsvis kan dock tänkas att en utvidgning av en befintlig verksamhet också har sådan inverkan på omgivningen att det krävs en prövning av regeringen. Prövningen är en tillåtighetsprövning där frågan om verksamheten skall få komma till stånd avgörs tillsammans med frågan om lokaliseringen av verksamheten. När regeringsprövningen är klar lämnas tillståndsfrågan över till den ordinarie prövningsmyndigheten, som är bunden av regeringens beslut och de villkor som hör till beslutet.

4.1.1 Miljöfarlig verksamhet

Förenklat kan sägas att prövningen av tillstånd till miljöfarlig verksamhet, enligt 9 kap MB, främst handlar om en prövning av sådana verksamheter och åtgärder som syftar till användning av fast egendom eller fasta anläggningar och deras lokalisering, d.v.s. det tillstånd som meddelas gäller för en viss verksamhet på en viss plats. Om verksamheten överläts till någon annan fortsätter tillståndet att gälla för verksamheten om inte den nya ägaren gör sig skyldig till överträdelser av villkor som gäller för verksamheten. Vid överlåtelse skall, enligt 32 § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd, den nya verksamhetsutövaren snarast möjligt upplysa tillsynsmyndigheten om de ändrade förhållandena.

4.1.2 Egen behandling

Kravet på tillstånd gäller även intern behandling av farligt avfall, alltså vid behandling av farligt avfall inom den anläggning där avfallet uppkommit.

Avgörande för tillståndsplikten är om farligt avfall har uppkommit eller inte. Om verksamhetsutövare behandlar något utan att det blivit avfall krävs dock inte särskilt tillstånd för denna behandling.

4.1.3 Övergångsregler

Tidigare gällde tillståndsplikt enligt såväl förordningen om farligt avfall (tidigare förordningen om miljöfarligt avfall) som 9 kap. miljöbalken (tidigare miljöskyddslagen). Det innebar att vissa frågor gällande personell, teknisk och ekonomisk kompetens prövades enligt förordningen om farligt avfall och att ofta preciseringen av vilka avfall som fick behandlas reglerades i tillståndet enligt förordningen om farligt avfall. Genom övergångsbestämmelser (SFS 2002:613) har giltigheten av dessa viktiga delar av besluten givits giltighet som om besluten fattats med stöd av förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd eller avfallsförordningen. Övergångsbestämmelser (SFS 2002:557) har också fastställts för sådana avfall som tidigare inte varit farligt avfall men har lagts till vid revideringen av bilaga två till avfallsförordningen.

Ett tillstånd till mellanlagring av farligt avfall, fick, enligt 25 § förordningen om farligt avfall, endast beviljas om sökanden ställde godtagbar ekonomisk säkerhet som skall kunna tas i anspråk för att bekosta bortscaffandet av det avfall som förvaras i mellanlagret om tillståndsinnehavaren inte längre uppfyller de förutsättningar som anges i paragrafens första stycke. Enligt bestämmelsen gällde kravet på säkerhet inte kommuner.

Det finns inte längre krav på att säkerhet skall ställas i samband med tillstånd för mellanlagring av farligt avfall och oftast finns det inte behov av en sådan. I det flesta fall har säkerheten därför återlämnats. I de fall då det bedöms att en säkerhet behövs får kravet på sådan ställas med stöd av 16 kap 3 § MB.

4.1.3.1 "Gamla" beteckningar på avfall enligt förordningen om farligt avfall

De tillstånd som innehåller "gamla" beteckningar på avfall, "EWC-koder", gäller alltså under förutsättning att de nya koderna omfattar samma avfall som tidigare. Begreppet EWC-kod används inte längre, i stället används uttrycket avfallskod. Tillstånden behöver alltså inte omprövas bara av den anledningen att koderna ändrats. Tillståndet avser ju ett visst eller vissa avfall. Avfallskoderna utgör endast en administrativ beteckning för att underlätta hanteringen och registreringen av avfallstyperna.

4.1.3.2 Gamla mfa-koder

Äldre tillstånd enligt miljöskyddslagen och förordningen om miljöfarligt avfall, som har sitt ursprung före 1997, kan fortfarande innehålla de gamla s.k. mfa-koderna (indelade i 12 huvudgrupper). När dessa tillstånd löper ut eller när verksamhetsutövaren ansöker om ändring av tillståndet eller villkoren, är det lämpligt att i det "nya" tillståndet ange de nu gällande avfallstyperna enligt bilaga 2 till avfallsförordningen som sexställig kod. Beträffande sådana äldre tillstånd som gäller tills vidare och där någon ändring inte avses rekommenderas ändå att verksamhetsutövaren på eget initiativ tar kontakt med tillståndmyndigheten för att byta ut de gamla mfa-koderna till aktuell beteckning enligt bilaga 2 till avfallsförordningen (sexställig avfallskod).

4.2 Tillståndsplikt för transportörer av farligt avfall

4.2.1 Tillstånd för transport av farligt avfall

Tillstånd enligt avfallsförordningen krävs vid olika typer av transporter, exempelvis när det farliga avfallet transporteras med bil, tåg eller båt. Det vanligaste transportsättet är med bil. De förflyttningar av avfall som utförs inom en anläggning utgör inte sådana transporter som är tillståndspliktiga enligt avfallsförordningen.

I 26 § avfallsförordningen finns grundläggande krav om att avfall i allmänhet bara får transporteras yrkesmässigt av den som har särskilt tillstånd. Tillståndsplikt kan också ersättas med anmälningsplikt enligt 27, 28 och 34 §§.

Observera också att transport av farligt avfall inte får ske om kommunen har tagit på sig transportansvaret för de aktuella avfallstyperna. Kontakt bör därför tas med den enskilda kommunen för att få korrekta upplysningar. Se vidare kapitel 4.6

4.2.2 Transport av farligt avfall

Farligt avfall får transporteras yrkesmässigt endast av den som har ett särskilt tillstånd för detta.

- Ett tillstånd kan avse visst slag av farligt avfall eller farligt avfall i allmänhet.
- Ett tillstånd avser viss tid, dock längst för fem år.
- Ett tillstånd får förenas med de villkor som behövs från hälso- och miljöskyddssynpunkt.

För att kunna få tillstånd måste sökanden visa (styrka) att denne uppfyller vissa grundläggande krav. Den sökande skall ha de personella, tekniska och ekonomiska förutsättningar som krävs för att kunna utföra de transporter av farligt avfall som ansökan avser på ett från hälso- och miljöskyddssynpunkt tillfredsställande sätt.

Vid vägtransport måste sökanden också ha de tillstånd som kan behövas enligt annan lagstiftning exempelvis trafiktillstånd. Yrkesmässig trafik (enligt 2 kap 1 § yrkestrafiklagen, 1998:490) får endast drivas av den som har trafiktillstånd. Är det aktuella fordonet registrerat i utlandet krävs motsvarande tillstånd från hemlandet. Frågor om trafiktillstånd prövas av länsstyrelsen. Vissa typer av yrkesmässiga transporter anses inte som yrkesmässig trafik och kräver därmed inte tillstånd enligt yrkestrafiklagen. Exempel på sådana transporter är transporter som avser sådan renhållning som kommunen är skyldig att tillhandahålla och transport av biprodukter från industrier som förädlar frukt och grönsaker. Undantagen finns inskrivna i yrkestrafikförordningen (1998:779). Om det farliga avfallet som skall transporteras också är farligt gods så gäller särskilda regler enligt lagen och förordningen om transport av farligt gods samt ADR:s bestämmelser.

Om transporten sker via järnväg, båt/fartyg eller flyg kan särskilda bestämmelser gälla.

Vägtransport

Vägtransporter av farligt avfall omfattas även av Räddningsverkets föreskrifter om farligt gods (ADR), om det farliga avfallet uppfyller kriterierna för klassificering som farligt gods.

Sjötransport

Sjötransport av farligt avfall med båt eller fartyg omfattas även av kraven i Sjöfartsverkets föreskrifter om farligt gods (IMDG) om det farliga avfallet uppfyller kriterierna för farligt gods.

Järnvägstransport

Järnvägstransport av farligt avfall omfattas även av kraven i Räddningsverkets föreskrifter om farligt gods (RID), om det farliga avfallet uppfyller kriterierna för klassificering som farligt gods.

Flygtransport

Flygtransporter av farligt avfall som klassificeras som farligt gods omfattas även av kraven i Luftfartsverkets föreskrifter om farligt gods, BCLD 1.14/ICAO-TI.

4.2.3 Vem skall söka tillstånd?

Det är den som avser att transportera det farliga avfallet som skall ansöka om tillstånd. Av 29 § punkt 1 i avfallsförordningen framgår att sökanden skall visa att han har personella, tekniska och ekonomiska förutsättningar att utföra transporterna.

Detta har sedan länge tolkats så, att endast den fysiska eller juridiska person som utför de faktiska transporterna är den som kan beviljas tillstånd. Det innebär alltså att den som avser att transportera det farliga avfallet är den som skall ansöka om tillstånd. Ansökan bör avslås om sökanden inte har för avsikt att bedriva transportverksamheten i egen regi utan endast avser att förmedla transporttjänsten som sedan utförs av ett annat företag.

4.2.4 Var söks tillståndet?

Av 30 § avfallsförordningen framgår att tillstånd till transport av avfall prövas av länsstyrelsen i det län där sökanden har sitt säte eller utövar den huvudsakliga delen av sin verksamhet.

Om sökanden har sitt säte eller den huvudsakliga delen av verksamheten utomlands skall tillståndsfrågan prövas av länsstyrelsen i det län där det farliga avfallet hämtas eller lämnas.

Om verksamhetsutövaren söker transporttillstånd i annat län än där verksamheten har sitt säte, så måste länsstyrelsen få klart för sig att den huvudsakliga delen av verksamheten faktiskt drivs i det län där tillstånd söks. Det ankommer alltså på sökanden att styrka att vederbörande vänt sig till rätt länsstyrelse med sin ansökan.

Beträffande stora företag som bedriver verksamhet över hela landet gäller följande. Om verksamheten bedrivs genom dotterbolag belägna på olika platser i landet, så skall dotterbolagen, som ju är självständiga juridiska personer, söka tillstånd för sin transportverksamhet enligt huvudregeln, dvs. där sätet finns eller där huvuddelen av verksamheten drivs. Det är inte moderbolaget som skall söka tillstånd för verksamheterna. Moderbolaget kan naturligtvis uppträda som ombud för dotterbolagen och skall då, om länsstyrelsen begär det, kunna presentera en fullmakt. Om verksamheten bedrivs runt om i landet, men inte genom dotterbolag och inte där sätet är lokaliserat, bör länsstyrelsen tillsammans med sökanden försöka klarlägga var den huvudsakliga delen av verksamheten kan anses förekomma.

4.2.5 Transporttillstånd när avfall skall exporteras eller importeras

Det finns inga undantag från tillståndsplikt vid transport när avfall importeras eller exporteras. Rutinerna hos länsstyrelsen vid tillståndsgivningen är desamma oavsett om det är en nationell eller internationell transport.

Detta innebär att transportören antingen skall söka tillstånd i det län där sökanden har sitt säte eller utövar den huvudsakliga verksamheten. Om sökanden har sitt säte utanför Sverige skall frågan prövas i det län där avfallet hämtas eller lämnas. Se vidare information om gränsöverskridande transporter av avfall i kapitel 11. Tillstånd att transportera avfall som meddelats i annat EU-land gäller inom hela gemenskapen, dvs också i Sverige.

4.2.6 Undantag från kravet på transporttillstånd enligt 26 §

4.2.6.1 *Farligt avfall som ingår som beståndsdel i hushållsavfall*

Av 9 § 1 punkten avfallsförordningen framgår att de särskilda reglerna om farligt avfall i förordningen inte skall tillämpas när farligt avfall ingår som beståndsdel i hushållsavfallet. Farligt avfall som uppkommit i ett hushåll och inte transporteras yrkesmässigt är undantaget från kravet på transporttillstånd. Se vidare kapitel 2.1.4.

4.2.6.2 *Anmälan av egen transport, enligt 34 § avfallsförordningen*

Om den som bedriver verksamhet där farligt avfall uppkommer själv transporterar avfallet till mellanlager eller annan godkänd mottagare så ersätts tillståndsplikten med en anmälningsplikt enligt 34 § avfallsförordningen. Verksamhetsutövaren får dock bara "tillståndsfritt" transportera följande mängder :

- 2 fat (400 l) oljeavfall per år,
- 1 fat (200 l) lösningsmedelsavfall per år,
- 1 fat (200 l) färg eller lackavfall, per år
- 300 stycken hela lysrör eller andra ljuskällor per transport,
- 300 kg använt köldmedium per transport,
- 300 kg avfall av elektriska och elektroniska produkter per transport eller
- sammanlagt 100 kg övrigt farligt avfall per år.

Om det farliga avfallet innehåller **PCB**, **kvicksilver** (med undantag av hela lysrör eller andra ljuskällor), **cyanid** eller **kadmium** krävs dock alltid tillstånd. Sådant avfall får inte köras av verksamhetsutövaren själv efter enbart anmälan.

För varje transport av farligt avfall, utom de enligt det ovannämnda undantaget i 27 §, alltså de som utförs med tillstånd enligt 26 § eller enligt reglerna i 28 §, skall avsändaren upprätta ett transportdokument enligt 41 §.

Anmälan till länsstyrelsen enligt 34 § avfallsförordningen skall göras av den fysiska eller juridiska person som faktiskt skall utföra transporten. Sker anmälan genom ombud så bör vederbörande kunna uppvisa fullmakt.

Anmälan skall göras till länsstyrelsen i det län där verksamheten bedrivs och förnyas vart femte år så länge transporterna utförs. Notera att transport av kasserade bly och/eller nickelkadmiumbatterier skall anmälas. Se kapitel 4.4.6.4.

4.2.6.3 *Anmälan av transport av avfall enligt 28 § avfallsförordningen*

Reglerna om krav på tillstånd i 26 § avfallsförordningen gäller inte för transport av nedan angivna avfallstyper enligt 28 § avfallsförordningen.

Detta innebär att det inte krävs tillstånd av länsstyrelsen, men transporten skall anmälas i enlighet med 34 § avfallsförordningen. Vidare skall transportdokument upprättas enligt 41 §.

Aktuella avfall är:

- Avfall som innehåller farliga jordbrukskemikalier (avfallsstyp 02 01 08*). Exempel på sådant avfall är avfall som består av eller innehåller gödselämnen eller myrsyra. Kategorin omfattar inte bl.a. bekämpningsmedel (avfallsstyp 20 01 19*) och oljeavfall.
- Flygaska och pannaska från oljeförbränning (avfallsstyp 10 01 04*).
- Smittförande avfall (avfallstyper 18 01 03* och 18 02 02*).
- Asbestinnehållande avfall (avfallstyper 06 07 01* och 17 06 01*)
- Avfall från förbränning eller pyrolys av avfall (avfallstyper, 19 01 05*, 19 01 06*, 19 01 07*, 19 01 10*, 19 01 13* och 19 01 15*).

4.2.6.4 *Anmälan av transport av bly- och nickelkadmiumbatterier*

Enligt 22 § förordningen (1997:645) om batterier gäller bl.a. inte tillståndsplikten enligt 26 § avfallsförordningen vid transport av kasserade blybatterier och nickelkadmiumbatterier.

Detta innebär att vid transport av kasserade bly- och/eller nickelkadmiumbatterier skall transporten anmälas enligt 34 § avfallsförordningen. Vidare skall avsändaren upprätta ett transportdokument enligt 41 §. Det skall också noteras att kommunen enligt 18 § inte har möjligheter att ta på sig ett utökad bortforslingsansvar för blybatterier med en vikt över 3 kg eftersom dessa omfattas av producentansvar.

4.3 Anmälan om transport av farligt avfall

När anmälan har kommit in görs en bedömning om transportererna är anmälningspliktiga eller tillståndspliktiga. Kommunen bör kontaktas om de har tillsynen över verksamheten. Ett meddelande skickas ut till anmälaren om att anmälan har registrerats. Meddelandet bör innehålla upplysningar om uppgiftsskyldigheten och transportdokument. Det kan också vara lämpligt att underrätta anmälaren om att anmälda transporter inte får utföras om aktuell kommun har tagit på sig ett utökad ansvar enligt bestämmelserna i avfallsförordningens femtonde paragraf. En kopia av anmälan samt meddelandet skickas till miljökontoret eller motsvarande i den kommun där anmälaren har sitt säte, dvs. där företaget är skrivet.

Exempel på vad en anmälan bör innehålla:

- företag/namn
- organisationsnummer/personnummer
- utdelningsadress

- telefon-/faxnummer
- besöksadress
- kontaktperson
- vilka typer av avfall som anmälan avser
- kortfattad beskrivning av verksamheten
- uppskattad mängd per år och vart avfallet transporteras
- godkännande att anmälan tas med i dataregister i de fall den gäller fysisk person

Avgift för länsstyrelsens handläggning av anmälan betalas enligt avgiftsklass 1.

4.4 Kommunernas möjlighet till utökat ansvar

Regeringen har i enlighet med 15 kap. 10 § MB möjlighet att utöka det kommunala ansvaret till att omfatta även annat avfall än hushållsavfall. Regeringen har vidare överlåtit till kommunerna i 15 § avfallsförordningen en möjlighet att ta på sig ett utökat ansvar för avfallshanteringen. Om det behövs av hälso- eller miljöskäl får kommunfullmäktige således i fråga om farligt avfall som inte är hushållsavfall meddela föreskrifter om att avfall skall transporteras bort genom kommunens försorg.

Motiven till att kommunen väljer att införa utökat bortforslingsansvar kan vara skiftande, men några argument som har anförts är följande:

- kommunen vill samordna flödena av farligt avfall
- kortare transportvägar
- kontroll av avfallsmängderna
- rationell hämtningsorganisation
- kontroll över flödena av farligt avfall

4.4.1 Dispens från utökat transportansvar

Om en kommun har föreskrivit om utökat renhållningsansvar så får den kommunala nämnd som kommunfullmäktige bestämmer för särskilda fall medge dispens från vad som föreskrivits, 15 § avfallsförordningen. Dispens kan medges såväl för ett visst transporttillfälle som generellt för visst slag av avfall. En dispens kan t.ex. innebära att någon annan än kommunen eller den som kommunen normalt anlitar får utföra en viss särskilt angiven transport. En dispens kan också innebära att ett visst slag av avfall inte omfattas av kommunens ensamrätt för transporter utan får transporteras av alla som har tillstånd eller gjort anmälan enligt avfallsförordningen. Det kan vara svårt att i efterhand meddela sådana dispenser om kommunen enligt avtal anlitar ett åkeriföretag för de transportuppdrag som kommunen har förbehållit sig ensamrätt till.

Kommunens beslut får överklagas till länsstyrelsen. Beslutet att medge dispens får överklagas av den som är berörd och som beslutet går emot.

5 Tillsyn och egenkontroll

Allmänt

För tillsynen i allmänhet gäller 26 kap MB och förordningen (1998:900) om tillsyn enligt miljöbalken.

Eftersom varje verksamhetsutövare har ett självständigt ansvar att följa miljöbalkens regler kan tillsynen sägas ha två viktiga fokus. Dels har myndigheten att granska resultatet av verksamhetens miljöarbete, dels ska själva förutsättningarna för en god egenkontroll granskas. På så sätt kan på sikt en bättre verkkningsgrad (mer miljöskydd för samma insatta resurs) uppnås.

En utgångspunkt är att omfattning och metoder i tillsynen ska differentieras från fall till fall. Vad gäller prioriteringar i tillsynen är en viktig faktor verksamhetens påverkan, eller risk för påverkan på människors hälsa och miljön. En annan viktig faktor är lagefterlevnaden och förmågan att ta ansvar för en god egenkontroll.

Tillsynsmyndigheten ska agera vid alla typer av överträdelser av balkens bestämmelser eller föreskrifter, domar och andra beslut som meddelats med stöd av balken. Oanmälda inspektioner bör göras vid misstanke om brott, för att följa upp klagomål, för att följa upp tidigare ställda krav eller för att kontrollera hur verksamheten bedrivs till vardags.

Mer om planering och metoder i tillsynen finns att läsa i Naturvårdsverkets handbok om operativ tillsyn som också innehåller allmänna råd om tillsyn (NFS 2001:3). Mer vägledning finns också i Naturvårdsverkets handbok om egenkontroll, en fortlöpande process, som också innehåller allmänna råd om egenkontroll (NFS 2001:2).

Förutom att följa huvudregeln i 26 kap 19 § MB om egenkontroll förutsätts verksamhetsutövaren ha kontroll över allt som sker i verksamheten, dess verkningar i miljön och allt som kan påverka efterlevnaden av miljöbalken och föreskrifter meddelade med stöd av balken. Vidare förutsätts att verksamhetsutövaren håller sin allmänna branschkunskapsnivå à jour med omvärldens utveckling beträffande miljöfrågor som är kopplade till avfallshantering.

Reglerna i avfallsförordningen om skyldighet att föra anteckningar och om att kontrollera tillstånd samt eventuella villkor i ett tillstånd bör utgöra en grund när kontrollrutiner utarbetas.

Tillsynsmyndigheter

Den centrala tillsynen utövas av Naturvårdsverket, Socialstyrelsen och Statens Jordbruksverk. När det gäller Försvarsmakten har Generalläkaren tillsynen, dock inte i frågor som avser arbetsmiljö. Den regionala tillsynen utövas av respektive länsstyrelse inom det egna länet. Den lokala tillsynen inom varje kommun utövas av den kommunala nämnd som har ansvar att fullgöra uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet. Tillsynsmyndigheterna ska samarbeta i tillsynsarbetet när det är påkallat.

De centrala tillsynsmyndigheterna får enligt 49 § avfallsförordningen meddela föreskrifter för verkställighet av förordningen inom sina respektive ansvarsområden. Som ett samrådsorgan och för att samordna de centrala, regionala och lokala tillsynsmyndigheternas föreskriftsverksamhet finns sedan den 1 januari 1999 ett Tillsyns- och föreskriftsråd inrättat. Rådets kansli är placerat hos Naturvårdsverket.

De centrala tillsynsmyndigheterna har rätt att överklaga tillståndsbeslut inom sina respektive kompetensområden.

Rapportering enligt andra författningar

Det finns ett flertal regler om rapportering och liknande som ska utföras av den som ger upphov till och hanterar farligt avfall. Vissa av reglerna är allmänt hållna, vissa är preciserade och gäller i en viss situation. Reglerna finns i miljöbalken, förordningen om verksamhetsutövarens egenkontroll, avfallsförordningen, förordningen om spillolja, lag och förordning om transport av farligt gods, lag och förordning om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, den s.k. SEVESO-lagen, och i föreskrifter som Naturvårdsverket meddelat.

6 Avfallsproducentens ansvar

6.1 Avfallsproducentens generella ansvar

De allmänna hänsynsreglerna enligt miljöbalken som avfallsproducenten har att iakttaga, innebär bl.a. att verksamhetsutövaren måste skaffa sig kunskap om det farliga avfallet och hur det kan påverka människors hälsa och miljön. Denne måste också skaffa sig kunskap om vad som kan göras för att minimera denna påverkan – och naturligtvis – kunskap om de regler som gäller i samband med hanteringen. Innebörden av detta är bl.a. att avfallsproducenten måste känna till vilka produkter som faktiskt används i dennes produktion och hur uppkomsten av farligt avfall kan förebyggas genom olika åtgärder. Här kan varuinformationsblad vara till stor hjälp. Ansvaret innefattar också att ha kännedom om hur det farliga avfallet ska klassas enligt gällande avfallsförteckning, samt att transportören och mottagaren av det farliga avfallet har tillstånd. Tillsynsmyndigheten kan naturligtvis ge råd och informera vid klassningen men ansvaret vilar helt på avfallsproducenten.

Miljöbalken lägger hela ansvaret att självständigt följa dess regler på verksamhetsutövaren. Dessutom innefattar ansvaret att hålla sig underrättad om verksamhetens påverkan på miljön. Detta följer av huvudregeln om egenkontroll i 26 kap 19§ MB. Om avfallsproducentens verksamhet är tillstånds- eller anmälningspliktig enligt miljöbalkens 9 eller 11-14 kapitel gäller förordningen om verksamhetsutövarens egenkontroll, FVE, för verksamheten även avseende det farliga avfallet. För vad som följer av egenkontrollansvaret hänvisas till Naturvårdsverkets Allmänna råd om egenkontroll (NFS 2001:2) samt Handbok om egenkontroll, rapport 2001:3.

6.2 Anteckningsskyldighet

Anteckningarna skall, enligt 43 § avfallsförordningen, sparas av avfallsproducenten i fem år så att tillsynsmyndigheten kan få en tydlig bild av avfallsmängderna under de senaste fem åren. Innebörden av ”där farligt avfall uppkommer” som anges i 43 § avfallsförordningen innebär att anteckningar skall föras om dels det avfall som transporteras bort, men också det avfall som lagras.

I 42-44 §§ sägs att ”den som bedriver” respektive ”den som transporterar”. Med dessa uttryck avses den som faktiskt utövar en verksamhet där farligt avfall uppkommer/-mellanlagras etc. och den som faktiskt transporterar farligt avfall. Vem denna person är får bedömas i varje enskilt fall med hänsyn till de aktuella omständigheterna.

6.2.1 Tillsynstips avseende transport

Exempel på några punkter som tillsynsmyndigheten kan kontrollera vid ett tillsynsbesök beträffande hanteringen av farligt avfall.

- har mottagaren tillstånd att ta emot farligt avfall?
- har transportören tillstånd?

- finns bekräftelse på att det farliga avfallet kommit fram till mottagaren?
- sparas anteckningarna om det farliga avfallet i minst fem år?
- kan de sparade anteckningarna på ett enkelt sätt lämnas till tillsynsmyndigheten?
- upprättas och undertecknas transportdokument?
- pågår förändringsarbete med att minska mängden farligt avfall?

6.3 Upprättande av transportdokument

I 41 § avfallsförordningen anges att en avsändare är skyldig att upprätta ett transportdokument. Vidare anges att transportdokumentet ska undertecknas av avsändaren och vid mottagandet av mottagaren. I SNFS 1997:4 anges att den som utövar verksamhet där farligt avfall mellanlagras eller behandlas ska sända en bekräftelse på mottagandet till avfallslämnaren. Av transportdokumentet ska det, som det också anges i 41 §, framgå följande:

- avsändare
- mottagare
- transportör
- avfallsslag,
- avfallsmängd

6.3.1 Undantag från att upprätta transportdokument

Enligt 41 § andra stycket avfallsförordningen gäller inte kravet på transportdokument för transporter som är undantagna från tillståndsplikt enligt 27 § avfallsförordningen.

7 Avfallstransportörens ansvar

7.1 Transportörens generella ansvar

Avfallstransportören omfattas också av hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken. Detta innebär bl.a. att avfallstransportören måste känna till vilket farligt avfall som transporteras och hur avfallet kan påverka människors hälsa och miljön. Vidare måste avfallstransportören veta vad som krävs enligt annan lagstiftning, främst då enligt lagen om transport av farligt gods.

Transport av farligt avfall är tillståndspliktigt enligt avfallsförordningen. Vad gäller ansvarsfördelning, kontrollrutiner, undersökning av risker mm hänvisas till Naturvårdsverkets Allmänna råd om egenkontroll (NFS 2001:2).

En särskild fråga är ansvaret som följer av 6 § 2 st. förordningen om verksamhetsutövarens egenkontroll. Där sägs att verksamhetsutövaren omgående ska underrätta tillsynsmyndigheten om driftstörning eller liknande händelser som kan leda till olägenheter för människors hälsa eller miljön. En sådan liknande händelse skulle exempelvis kunna vara en trafikolycka med en transport av farligt avfall inblandad. Åsidosätts detta krav ska tillsynsmyndigheten besluta om miljöstraffavgift.

7.2 Anteckningsskyldighet

För alla transporter gäller, i enlighet med 44 § avfallsförordningen, att den som transporterar farligt avfall ska föra anteckningar om varifrån avfallsslagen kommer, vart avfallet transporteras, hur ofta det samlas in samt på vilket sätt avfallsslagen transporteras.

Anteckningarna som transportörerna ska göra kan exempelvis bestå av kopior av transportdokument/fakturor kompletterat med uppgifter om hur ofta de olika avfallsslagen samlats in samt på vilket sätt avfallsslagen har transporterats (fat, bulk, container, tank och liknande).

I 44 § avfallsförordningen anges att dessa anteckningar ska sparas i minst ett år. Tillsynsmyndigheten har dock möjlighet att kräva få ta del av sådant material som krävs för att de ska kunna utöva sin tillsyn över verksamheten även efter ettårsgränsen. Detta kan då bl.a. omfatta anteckningar om avfallstransporter.

7.3 Tillsynstips avseende transportören

Nedan anges förslag på några av de punkter som tillsynsmyndigheten kan kontrollera.

- behövs tillstånd?
- finns tillstånd för transport av farligt avfall?
- behövs anmälan?
- finns anmälan?

- verkar transportören i kommuner som har utökat bortforslingsansvar?
- är tillståndet tidsbegränsat?
- gäller tillståndet för alla slag av avfall?
- gäller tillståndet för alla typer av transportsätt?
- förs anteckningar?
- sparas anteckningarna i minst ett år?

7.4 Transportdokument

Reglerna i 41 § avfallsförordningen anger att avsändaren, för varje transport av farligt avfall, ska upprätta ett transportdokument och att transportören ska anges. Detta innebär att transportören inte ansvarar vare sig för att upprätta dokumentet eller för att underteckna det, utan dessa skyldigheter ligger på avsändare och mottagare. Men i praktiken är det dock oftast så att transportdokumentet följer transporten och transportören blir då en länk mellan avfallslämnare och avfallsmottagare.

8 Påföljder

Med miljöbalkens införande samlades straffbestämmelserna på miljörettens område i en författning. Tidigare fanns bestämmelserna i miljöskyddslagen och i brottsbalken, men numera är alltså straffbestämmelserna samlade i 29 kap MB.

Redan inledningsvis är det viktigt att framhålla att tillsynsmyndigheten har en lagstadgad skyldighet att anmäla varje misstanke om brott till åklagaren/polismyndigheten i enlighet med 26 kap 2§ MB. I Naturvårdsverkets Allmänna råd om tillsyn (NFS 2001:3) finns mer information om hur tillsynsmyndigheten lämpligen kan och bör agera i olika situationer.

8.1 Straff- och miljö sanktionssystem

Av 29 kap 1 § MB framgår att den som med uppsåt förvarar avfall på ett sätt som genom förorening kan medföra hälsorisker för människor, skador på djur eller växter som inte är av ringa betydelse eller genom förorening orsakar annan betydande olägenhet i miljön ska dömas för miljöbrott till böter eller fängelse i högst två år. Om brottet bedöms som grovt ska gärningsmannen dömas till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Om någon begår ovan angivna gärning av oaktsamhet (slarv, obetänksamhet) ska han dömas för vållande till miljöstörning enligt 29 kap. 2 § MB. Om någon utan att vidta skyddsåtgärder, produktval eller försiktighetsmått befattar sig med en kemisk produkt kan denne enligt 29 kap. 3 § MB dömas för miljöfarlig kemikaliehantering.

Enligt 29 kap. 4 § MB ska den som med uppsåt eller av oaktsamhet påbörjar eller bedriver en verksamhet eller vidtar någon annan åtgärd utan att ha erforderligt tillstånd eller gjort förskrivna anmälan dömas för otillåten miljöverksamhet till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma gäller om någon bryter mot villkor som meddelats i tillståndsbeslut. Av 5 § framgår att om en verksamhetsutövare inte lämnar uppgifter eller om han lämnar oriktiga uppgifter som försvårar tillståndsprövningen eller en tillsynsmyndighets verksamhet, så döms han för försvårande av miljökontroll till böter eller fängelse i högst två år. Om verksamhetsutövaren i något annat fall än som sägs i 5 § inte ger in en handling som ska ges in eller lämnar oriktiga uppgifter eller utelämnar uppgifter döms han för bristfällig miljöinformation till böter eller fängelse i högst ett år. Enligt 11 § ska det inte dömas till ansvar om en gärning som anges i 3 – 10 §§ är att anse som ringa.

Vidare finns 29 kap. 8 § 24. och 27. samt 9 § 7. och 8. MB om böter och fängelse i högst 2 år respektive högst sex månader, om någon med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot de angivna reglerna. Enligt 29 kap. 14 § MB kan den som har begått miljöbrott eller vållande till miljöstörning få lindrigare straff om han frivilligt vidtar åtgärder för att förhindra eller minska skadeverkningarna (s.k. tillbakaträdande). Av 29 kap. 11 § MB framgår att till ansvar enligt detta kapitel (29 kap.) döms inte om gärningen är belagd med samma eller strängare straff i brottsbalken eller om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt lagen om straff för varusmuggling. Av fjärde stycket samma paragraf framgår att om en gärning som kan föranleda miljö sanktionsavgift har begåtts så får åklagaren, om påföljden inte bli mera än böter, väcka talan endast om åtalet är motiverat från allmän synpunkt.

8.1.1 Straffbestämmelser

Brott är en juridisk term för att beskriva att någon har överträtt en bestämmelse, en regel, och att överträdelsen är straffbar enligt en gällande författning. Om en överträdelse av en bestämmelse har skett och tillsynsmyndigheten får kännedom om detta och kan konstatera att överträdelsen synes stämma överens med någon av brottsbeskrivningarna i 29 kap. MB, så finns det skäl att misstänka att brott begåtts. Det är inte alltid lätt att avgöra om en överträdelse är straffbar och i så fall enligt vilken paragraf. I 29 kap. 9 § 8. MB är det straffsanktionerat att bryta mot föreskrifter om borttransport meddelade med stöd av 15 kap. 25 § första stycket 2. MB. Att bryta mot tillståndsplikten som förskrivits med stöd av 15 kap. 25 § första stycket 1. är inte straffbart enligt 29 kap. 9 §, utan enligt 29 kap. 4 § som otillåten miljöverksamhet. Är man som tjänsteman hos tillsynsmyndighet tveksam eller osäker, så bör man kontakta åklagare eller polis för att diskutera frågan innan anmälan görs.

Att komma ihåg i det här sammanhanget är att det är domstolen som ska pröva målet och göra avvägningar för och emot. Tillsynsmyndighetens uppgift är att konstatera att en överträdelse synes ha ägt rum. Frågor om uppsåt, oaktsamhet och brottsrubricering med hänsyn till tillämpliga författningar och lagrum (exempelvis i miljöbalken eller brottsbalken) ankommer på åklagaren att bedöma.

Om någon yrkesmässigt eller annars i större omfattning samlar in och transporterar bort avfall och därmed bryter mot transportförbudet i 15 kap. 21 § MB eller mot föreskrifter om sådant förbud så är det straffbart. Det krävs att överträdelsen har skett med uppsåt eller av oaktsamhet. Påföljden kan bli böter eller fängelse i högst sex månader.

8.2 Miljösanktionsavgifter

Miljösanktionsavgifter regleras i 30 kap MB. Sanktionsavgiften är en administrativ avgift och inte böter. Det ankommer på tillsynsmyndigheten att besluta om sanktionsavgiften. Endast näringsidkare kan påföras miljösanktionsavgift. Enskilda fysiska personer kan inte påföras avgiften. Vid påförandet av avgiften ska inte göras någon bedömning av om uppsåt eller oaktsamhet föreläggat. Avgiften ska dock inte tas ut om det är uppenbart oskäligt. Vad som är uppenbart oskäligt får avgöras från fall till fall. Om en verksamhetsutövare har av en tillstånds- eller tillsynsmyndighet vilseletts till att tro att tillstånd eller anmälan i ett visst fall inte behövs, så torde detta falla in under uttrycket ”uppenbart oskäligt”. Påförandet av avgift ska ske även om en överträdelse har anmälts till åklagaren eller om straff redan ådömts för gärningen.

Enligt 30 kap 2§ MB får regeringen föreskriva om vilka överträdelser som ska medföra att miljösanktionsavgifter påförs och om avgiftens storlek. Detta har regeringen gjort i förordningen (1998:950) om miljösanktionsavgifter. I förordningens bilaga sektion 6.1, som handlar om avfall, anges exempelvis att miljösanktionsavgift ska betalas av näringsidkare som vid bedrivande av näringsverksamhet

- transporterar farligt avfall utan att ha särskilt för detta (26 och 27 §§ avfallsförordningen)

- underlåter att till länsstyrelsen anmäla transport av farligt avfall (34 § avfallsförordningen)
- i egenskap av avsändare underlåter att upprätta ett transportdokument med uppgift om avsändare, mottagare, transportör, avfallsslag och avfallsmängd (41 § avfallsförordningen)

Naturvårdsverket har utfärdat en handbok med allmänna råd om miljöstraffavgifter (NFS 2001:12000:10) senast uppdaterad i juni 2003.

9 Transporter av avfall över gränser

9.1 Allmänt

Transporter av avfall över gränser avhandlas globalt i Baselkonventionen om gränsöverskridande transporter och slutligt omhändertagande av avfall och annat avfall från 1989, som trädde i kraft år 1992. För transporter av avfall mellan OECD-länder gäller OECD-beslutet 92(39)FINAL om gränsöverskridande transporter av avfall för återvinning. På Gemenskapsnivå gäller EG-förordningen 259/93 om övervakning och kontroll av avfallstransporter inom, till och från den Europeiska gemenskapen medan den svenska förordningen (1995:701) om gränsöverskridande transporter av avfall utgör ett svenskt komplement. EG-förordningen gäller i samtliga EU- och EES-länder.

Vissa principer uttalas i dessa regelverk. bl.a. betonas vikten av att begränsa antalet gränsöverskridande transporter, att främja återvinning före bortskaffande, att se till att avfall behandlas så nära källan som möjligt och att avfall inte ska sändas till anläggningar med lägre miljöskyddsnivå än avsändarlandet. Regelverken lägger olika vikt vid olika principer.

EG-förordningen, som är mycket detaljerad, anger olika anmälningsförfaranden för olika avfallsslag och destinationer och om avfallet är avsett för återvinning eller bortskaffande. Vidare finns generella regler bl.a. för hur myndigheterna ska hantera illegala transporter.

9.1.1 Listor med grönt, gult och rött avfall

I EG-förordningen har avfall som ska transporteras för återvinning indelats i tre listor, grön, gul och röd lista efter den kontrollnivå som erfordras för transporten. På grön lista finns rena fraktioner av "ofarligt" avfall, exempelvis obehandlat trä, plast, papper och skrot. På gul lista finns sådant avfall som normalt klassas som farligt avfall men med andra beteckningar än i listan över farligt avfall. På röd lista finns avfall som kräver strängast kontroll vid gränsöverskridande transporter, såsom avfall som innehåller tjära, PCB eller dioxiner. Avfall på grön lista får transporteras till en godkänd återvinningsanläggning utan särskild anmälan medan avfall på gul och röd lista samt blandningar av avfall på grön lista måste genomgå ett anmälningsförfarande före transport. Detta förfarande innebär att anmälaren, som i första hand är den i vars verksamhet avfallet uppkommit, anmäler den planerade transporten eller transportererna till den behöriga myndigheten (i Sverige är det Naturvårdsverket) som sedan granskar dokumentationen innan beslut fattas. Anmälaren kan också vara en insamlare som samlar in mindre kvantiteter av samma avfallsslag från flera olika producenter.

Den dokumentation som erfordras utgörs av en beskrivning av avfallet, mottagaren, vad mottagaren ska göra med avfallet, vilka tillstånd mottagaren har samt en beskrivning av behandlingsprocessen med angivande av villkor för utsläpp till luft och vatten och hur avfall från processen hanteras. Vidare erfordras en ekonomisk säkerhet som ska kunna tas i anspråk i de fall avfallet transporterats till behandlingsanläggningen men inte kan

behandlas på det sätt som avsetts. Avfallet ska då returneras och returtransporten ska bekostas av den ursprunglige anmälaren. Storleken på den ekonomiska säkerheten måste alltså beräknas från fall till fall beroende på transportkostnader, slag av avfall och transportfrekvens.

Vidare måste det finnas ett kontrakt eller en kedja av kontrakt mellan avsändare och mottagare med eventuella mellanhänder i form av förmedlare eller insamlare som täcker transportererna och som innehåller bestämmelser om åtaganden enligt EG-förordningen.

9.1.2 Beslut

Naturvårdsverket, som beslutar i dessa ärenden, gör en bedömning av om behandlingen i mottagarlandet är acceptabel från miljöskyddssynpunkt och att handlingarna i övrigt uppfyller de krav som anges i förordningen. Det medgivande till transportererna som verket beslutar om är begränsat till maximalt 12 månader, till en totalmängd och ett maximalt antal transporter. Kopia på verkets beslut sänds till tullverket, berörd länsstyrelse och miljökontoret (eller motsvarande) i berörd kommun.

För införsel till Sverige har verket att ta ställning till en anmälan från en exportör i avsändarlandet eller från berörd myndighet. Verket har då att kontrollera om och ta ställning till om mottagaranläggningen har tillstånd att behandla det anmälda avfallet. Denna kontroll görs oftast genom att länsstyrelsen kontaktas och rådfrågas. Även verkets beslut i importärenden sänds till tillsynsmyndigheterna för kännedom.

9.2 Vart får avfall sändas och komma ifrån?

Avfall som i något sammanhang anses som farligt avfall (se nedan definitionen på farligt avfall när det gäller gränsöverskridande transport) får inte transporteras för återvinning från Sverige till länder utanför OECD. Sådant avfall utgörs av avfall som Baselkonventionen är tillämplig på, farligt avfall på listan över farligt avfall samt avfall på gul och röd lista i EG:s transportförordning. OECD är ett forum för ekonomiskt samarbete mellan 29 länder i Europa, Amerika och Australien.

Avfall på grön lista får transporteras till länder utanför OECD för återvinning om man följer de önskemål som dessa länder framfört till Kommissionen enligt artikel 17 i EG-förordningen. Dessa svar finns sammanställda i två EG-förordningar, en som avhandlar de önskemål som länderna framfört om kontrollnivå och en förordning som anger förfarande för de fall när mottagarlandet förbjudit import eller inte svarat på förfrågan. Eftersom de tillfrågade länderna ändrar sig ganska ofta kommer förordningarna att ändras då och då. Om frågan om export av avfall på grön lista till länder utanför OECD skulle bli aktuell rekommenderas att kontakt tas med Naturvårdsverket.

All export av avfall för bortskaffande till länder utanför EU och EFTA är förbjuden. Detta gäller alltså även icke-farligt avfall.

Avfall får importeras från länder som är parter till Baselkonventionen.

9.3 Bortskaffande eller återvinning?

Det är av stor vikt att fastslå om avfallet ska transporteras för återvinning eller bortskaffande. De berörda behöriga myndigheterna har olika möjligheter att få framföra invändningar mot planerade transporter.

Om avfallet ska föras ut för återvinning får myndigheterna invända endast om transporten strider mot ländernas avfallsplaner, om transporterna inte sker i enlighet med nationella lagar eller andra författningar, om anmälaren eller mottagaren tidigare gjort sig skyldig till illegal handel eller om förhållandet mellan vad som kan återvinnas och inte kan återvinnas, det uppskattade värdet för det material som slutligen återvinns eller kostnaderna för återvinning och bortskaffande av den del som inte kan återvinnas medför att återvinning inte är ekonomiskt eller miljömässigt försvarbar.

Om avfallet ska bortskaffas får myndigheterna dessutom invända mot transporterna för att genomföra principen om närhet, prioritering av återvinning och tillräcklig egenkapacitet på gemenskapsnivå och nationell nivå.

9.4 Export av kasserade kylmöbler

Det är förbjudet att exportera kylmöbler som innehåller CFC eller vars funktion är beroende av tillgången av CFC till länder utanför EU. Detta förbud framgår av Europaparlamentets och rådets förordning 2037/2000 om ämnen som bryter ned ozonskiktet.

9.5 Den svenska förordningen

Den svenska förordningen om gränsöverskridande transporter av avfall (SFS 1995:701), som utgör ett svenskt komplement till EG-förordningen, stadgar bl.a. att Naturvårdsverket är behörig myndighet och central tillsynsmyndighet vad gäller gränsöverskridande transporter av avfall och innehåller kompletterande regler till EG-förordningens tillämpningsregler om anmälningsförfarande.

9.6 Tillsyn och illegala transporter

Tillsynsmyndigheter beträffande gränsöverskridande transporter av avfall är Naturvårdsverket, länsstyrelserna och kommunerna. Detta framgår av förordningen (1998:900) om tillsyn enligt miljöbalken. Naturvårdsverket är dessutom s.k. behörig myndighet i den mening som anges i EG-förordningen 259/93.

Illegala transporter regleras i artikel 26 i EG-förordningen. Den operativa tillsynsmyndigheten skall ingripa mot sådana illegala transporter på så sätt att avfallet i första hand återförs till ursprungslandet och i andra hand att avfallet bortskaffas eller återvinns på ett miljömässigt godtagbart sätt. Är Sverige ursprungslandet ankommer det på tillsynsmyndigheten att använda de rättsliga verktyg som miljöbalken ger, dvs föreläggande och åtalsanmälan.

Farligt avfall

Handbok enligt avfallsförordningen (SFS 2001:1063)

Ersätter handbok 2001:5

Handboken vänder sig i första hand till tillstånds- och tillsynsmyndigheterna som skall få tillgång till ett samlat dokument om det regelverk som gäller för farligt avfall.

Huvudinriktningen är farligt avfall som begreppet definieras i avfallsförordningen (SFS 2001:1063) men även andra författningar berörs mer eller mindre. Denna handbok ersätter handbok 2001:5.

Handboken är i vissa delar färskvara eftersom den innehåller hänvisningar till ett stort antal bestämmelser. Aktuell utgåva kommer alltid att finnas på www.naturvardsverket.se.

ISBN 91-620-0129-9

ISSN 1650-2361

NATURVÅRDSVERKET